

Solidaarisuus-liike Puolassa

Puolassa Gdanskin telakalta alkoi elokuussa 1980 laaja lakkoliike, jonka johtajaksi kohosi sähkömies Lech Valesa. Lakon lopettamissopimukseen kuului solidaarisuudeksi (puol. *solidarnosc*) nimitetyn ammattiliiton tunnustaminen. Siitä kehittyi nopeasti laaja ammattiliittojen federaatio, johon vuoden kuluttua kuului 10 miljoonaa jäsentä. Samalla solidaarisuus-liike muodostui käytännössä puolueeksi, jolla oli oma poliittinen ohjelma. Välineinä sen toteuttamiseen olivat työpaikkojen kokoukset ja tarvittaessa lakot. Katolinen kirkko osallistui voimakkaasti sen toimintaan.

Puolan kommunistijohtoinen hallitus alkoi olla voimaton vastustamaan solidaarisuus-liikettä. Toisaalta Neuvostoliiton johto pelkäsi sen saavan Puolan hallintaansa, jolloin koko itäblokki horjui ja Neuvostoliiton Itä-Saksassa olevien asevoimien selustayhteydet vaarantuisivat. Neuvostoliitossa harkittiin jo aseellista interventiota, mutta sen toteuttaminen todettiin vaikeaksi.

Puolan presidentti Wojciech Jaruzelski julisti lopulta joulukuussa 1981 maan sotatilaan ja ryhtyi kukistamaan solidaarisuus-liikettä. Sen johtajia vangittiin, ja liikkeen kokoukset kiellettiin. Sotilaspukuinen uutistenlukija ilmestyi Puolan televisioon huolehtimaan, että opposition ääntä ei kuuluisi.

Sotatila lakkautettiin kesällä 1983, minkä jälkeenkin solidaarisuus pysyi kiellettyinä. Liike toimi kuitenkin maanalaisena ja sai toimintaansa avustuksia lännestä, erityisesti Yhdysvalloista. Päältä katsottuna Puolassa oli usean vuoden ajan rauhallista, mutta pinnan alla kyti kapinamieliala, koska hallitus ei kyennyt saamaan taloutta toimimaan kunnolla. Myös sananvapauden rajoitukset koettiin ahdistaviksi.

Vuonna 1989 tilanne alkoi helpottua lähinnä Mihail Gorbatshev Neuvostoliitossa aloittaman uudistuspolitiikan ansiosta. Hän pyrki vähittäiseen yhteiskuntien liberalisointiin myös liittolaismaissa. Solidaarisuus-liike laillistettiin huhtikuussa, ja kesäkuussa järjestetyissä vaaleissa se menestyi hyvin. Gorbatshev ja Jaruzelskin välinen sopimus mahdollisti sen, että solidaarisuus-liikkeen jäsenestä Tadeusz Mazowieckistä tuli elokuussa pääministeri johtamaan itäblokin ensimmäistä usean puolueen hallitusta. Myös Lech Valesa osallistui aktiivisesti politiikkaan ja valittiin joulukuussa Puolan presidentiksi.

Parin vuoden kuluessa solidaarisuus-liike alkoi selvästi taantua, kun taloudellinen tilanne pysyi vaikeana ja kilpailevat puolueet ryhtyivät kamppailemaan vallasta. Solidaarisuus-liikkeen johtajat alkoivat näyttää väsyneiltä ja pettyneiltä. Liike ei lakannut olemasta mutta keskittyi taas enemmän ammattiliiton rooliin. Vuonna 2010 siinä oli yhä noin 400 000 jäsentä, mutta poliittinen painoarvo oli suuresti heikentynyt.

View from Inside” teoksessa Olav Njølstad (ed.), The Last Decade of the Cold War. From Conflict Escalation to Conflict Transformation (Frank Cass, London 2004), s. 372-401.
Internet: [http://fi.wikipedia.org/wiki/Solidaarisuus_\(liike\)](http://fi.wikipedia.org/wiki/Solidaarisuus_(liike)) , [http://en.wikipedia.org/wiki/Solidarity_\(Polish_trade_union\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Solidarity_(Polish_trade_union)) ; [https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Poland_\(1989%E2%80%93present\)](https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Poland_(1989%E2%80%93present))